

Верховний
Суд

Цивільний позов у кримінальному провадженні

Ольга Булейко
Суддя Верховного Суду
Кандидат юридичних наук

Право на відшкодування майнової та/або моральної шкоди – важлива гарантія захисту прав і свобод громадян та законних інтересів юридичних осіб

Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України.

Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Кожний громадянин має право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею.

Кожному гарантується судовий захист права спростувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації.

Кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень.

Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину.

Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь.

У разі скасування вироку суду як неправосудного держава відшкодовує матеріальну і моральну шкоду, завдану безпідставним засудженням.

Конституція України (ст.ст. 32, 56, 62)

Стаття 128. Цивільний позов у кримінальному провадженні

1. Особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової та/або моральної шкоди, має право під час кримінального провадження до початку судового розгляду пред'явити цивільний позов до підозрюваного, обвинуваченого або до фізичної чи юридичної особи, яка за законом несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану діяннями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння.
2. На захист інтересів неповнолітніх осіб та осіб, визнаних у встановленому законом порядку недієздатними чи обмежено дієздатними, цивільний позов може бути пред'явлений їхніми законними представниками.
3. Цивільний позов в інтересах держави пред'являється прокурором. Цивільний позов може бути поданий прокурором у випадках, встановлених законом, також в інтересах громадян, які через недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність неспроможні самотійно захистити свої права.

Прокурор, який пред'являє цивільний позов у кримінальному провадженні, повинен обґрунтувати наявність підстав для здійснення представництва інтересів громадянина або держави в суді, передбачених частиною четвертою статті 25 Закону України "Про прокуратуру". Для представництва інтересів громадянина в суді прокурор також повинен надати документи, що підтверджують недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність відповідного громадянина, а також письмову згоду законного представника або органу, якому законом надано право захищати права, свободи та інтереси відповідної особи, на здійснення ним представництва.

Передумови подачі цивільного позову:

- Процесуальна правоздатність заявника;
- Підвідомчість спору судовим органам;
- Відсутність судового рішення, що набрало законної сили, між тими ж сторонами, з того ж самого предмету, з тих же підстав.

Предмет цивільного позову

матеріальна або моральна шкода

Пред'явлення позову за іншим його предметом, наприклад, звільнення самовільно захопленої земельної ділянки або скасування незаконного нормативно-правового акта, є неможливим, оскільки це передбачає інший вид судочинства.

Цивільний позов в інтересах держави пред'являється прокурором

Необхідність обґрунтування підстав для захисту прокурором інтересів держави в суді:

за відсутності у позовній заяві обґрунтування підстав для захисту прокурором інтересів держави в суді, цивільний позов прокурора про відшкодування витрат, понесених лікарнею, на лікування потерпілого задоволенню не підлягає.

(Постанова ККС ВС від 21.01.2020, № 559/55/15-к, від 11.09.2019, № 397/533/18)

- КПК не містить будь яких вимог щодо цивільного позову
- За своєю формою цивільний позов має відповідати вимогам цивільного процесуального законодавства.

Заходи забезпечення цивільного позову:

- Вилучення цінностей, незаконно відібраних у власника;
- Вилучення майна, нажитого злочинним шляхом;
- Вилучення інших матеріальних цінностей, які належать обвинуваченому;
- Накладення арешту на майно обвинуваченого;
- Накладення арешту на вклади обвинуваченого.

Вирішення цивільного позову в кримінальному провадженні

Стаття 129 КПК

- 1. Ухвалюючи обвинувальний вирок, постановляючи ухвалу про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, суд залежно від доведеності підстав і розміру позову задовольняє цивільний позов повністю або частково чи відмовляє в ньому.
- 2. У разі встановлення відсутності події кримінального правопорушення суд відмовляє в позові.
- 3. У разі виправдання обвинуваченого за відсутності в його діях складу кримінального правопорушення або його непричетності до вчинення кримінального правопорушення, а також у випадках, передбачених частиною першою статті 326 цього Кодексу, суд залишає позов без розгляду.

Порядок розгляду :

- ст. 314 КПК: викликаються учасники судового провадження, зокрема, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник, законний представник, цивільний відповідач, його представник.
- З'ясування думки щодо можливості призначення судового розгляду в ході якого розглядається обвинувальний акт та цивільний позов, якщо він заявлений.
- Під час підготовчого судового засідання суд з'ясовує, зокрема, і питання щодо наявності клопотань у цивільного позивача, цивільного відповідача та їх представників, витребування речей та документів, вчиняє інші дії, необхідні для підготовки справи до судового розгляду.

Стадія судового розгляду - ст. 347 КПК

- Після закінчення підготовчих дій головуючий оголошує про початок судового розгляду, судовий розгляд починається з оголошення прокурором короткого викладу обвинувального акту і надає можливість за наявності цивільного позову у кримінальному провадженні цивільному позивачу або його представнику чи законному представнику оголосити цивільний позов, а в разі їх відсутності головуючий має оголосити короткий виклад позовної заяви.
- Роз'яснюючи обвинуваченому суть обвинувачення, головуючий відповідно до вимог статті 348 КПК запитує у обвинуваченого, цивільного відповідача, чи визнають вони позов.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!